

ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ Γ' ΤΑΞΗΣ
ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΤΡΙΤΗ 20 ΜΑΪΟΥ 2008
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

Βρισκόμαστε σ' ένα σταυροδρόμι· δεν ήμασταν ποτέ απομονωμένοι· μείναμε πάντα ανοιχτοί σ' όλα τα ρεύματα - Ανατολή και Δύση· και τ' αφομοιώναμε θαυμάσια τις ώρες που λειτουργούσαμε σαν εύρωστος οργανισμός. [...] Συνταραζόμαστε κι εμείς, δικαιολογημένα ή αδικαιολόγητα, από διαδοχικές κρίσεις, αποκαλυπτικές εφευρέσεις και φόβους, που δεν αφήνουν τον ανθρώπινο νου να ηρεμήσει – σαν την καλαμιά στον κάμπο. Μπροστά σ' αυτά, τι μας μένει για να βαστάξουμε αν απαρνηθούμε τον εαυτό μας; Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια¹ μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας. Σας παρακαλώ να με συγχωρήσετε που μνημονεύω εδώ προσωπικές εμπειρίες· δεν έχω άλλο πειραματόζωο από εμένα. Και η προσωπική μου εμπειρία μου δείχνει πως το πράγμα που με βοήθησε, περισσότερο από κάθε άλλο, δεν ήταν οι αφηρημένοι στοχασμοί ενός διανοουμένου, αλλά η πίστη και η προσήλωσή μου σ' έναν κόσμο ζωντανών και περασμένων ανθρώπων· στα έργα τους, στις φωνές τους, στο ρυθμό τους, στη δροσιά τους. Αυτός ο κόσμος, όλος μαζί, μου έδωσε το συναίσθημα πως δεν είμαι μια αδέσποτη μονάδα, ένα άχερο στ' αλώνι. Μου έδωσε τη δύναμη να κρατηθώ ανάμεσα στους χαλασμούς που ήταν της μοίρας μου να ιδώ. Κι ακόμη, μ' έκανε να νιώσω, όταν ξαναείδα το χόμα που με γέννησε, πως ο άνθρωπος έχει ρίζες, κι όταν τις κόψουν πονεί, βιολογικά, όπως όταν τον ακρωτηριάσουν.

Κι όλα τούτα θα μπορούσα να τα ονομάσω με τη λέξη *παράδοση*, που την ακούμε κάποτε ψυχρά και μας φαίνεται υπόδικη³. Αλήθεια, υπάρχουν ροπές⁴ που νομίζουν πως η παράδοση μας στρέφει σε έργα παρωχημένα⁵ και ανθρώπους παρωχημένους· πως είναι πράγμα τελειωμένο και άχρηστο για τις σημερινές μας ανάγκες· πως δεν μπορεί να βοηθήσει σε τίποτε τον σημερινό τεχνοκρατικό άνθρωπο που γνώρισε φριχτούς πολέμους και φριχτότερα στρατόπεδα συγκεντρώσεως· αυτόν τον άνθρωπο που αμφιταλαντεύεται ανάμεσα στην κατάσταση του θηρίου και την κατάσταση του ανδροειδούς⁶. Η παράδοση είναι λοιπόν ένα περιττό βάρος που πρέπει να εξοβελιστεί⁷. Μου φαίνεται πως αυτές οι ροπές εκπορεύονται από τη σύγχρονη απελπισία για την αξία του ανθρώπου. Είναι τα συμπτώματα ενός πανικού, που εν ονόματι του ανθρώπου τείνουν να κατακερματίσουν την ψυχή του ανθρώπου. Όμως τι απομένει αν βγάλουμε από τη μέση τον άνθρωπο;

Γ. Σεφέρη, *Δοκιμές*, τ.2, εκδ. Ίκαρος, Αθήνα 1974, σσ. 175-177

-
1. ψεγάδια: ελαττώματα
 2. περασμένων: ανθρώπων που έχουν φύγει από τη ζωή
 3. υπόδικη: υπόλογη, ένοχη
 4. ροπές: απόψεις
 5. παρωχημένα: ξεπερασμένα
 6. του ανδροειδούς: του ανθρωπόμορφου
 7. εξοβελιστεί: διωχτεί

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη (90-110 λέξεις) του κειμένου που σας δόθηκε.

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μία παράγραφο (70-80 λέξεις) το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: «Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια μας, αλλά έχω την ιδιοτροπία να πιστεύω στον εαυτό μας».

Μονάδες 10

B2.α) Το στοχαστικό δοκίμιο έχει συχνά προσωπικό - βιωματικό χαρακτήρα. Να καταγράψετε δύο σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 2

β) Βασικό, επίσης, χαρακτηριστικό του στοχαστικού δοκιμίου είναι η μεταφορική λειτουργία της γλώσσας. Να καταγράψετε τρία σχετικά παραδείγματα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 3

B3. Να σχηματίσετε μία πρόταση ή μία περίοδο για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις:

εφευρέσεις, εμπειρία, αμφιταλαντεύεται, τεχνοκρατικό, πανικού.

Μονάδες 5

B4. Από το β' συνθετικό των παρακάτω λέξεων να σχηματίσετε μία νέα σύνθετη λέξη:

σταυροδρόμι, αποκαλυπτικές, βιολογικά, παράδοση, υπόδικη.

Μονάδες 5

Γ. Ο Δήμος σας διοργανώνει μια εκδήλωση με θέμα την παράδοση. Ως εκπρόσωπος της μαθητικής σας κοινότητας αναλάβετε τη σύνταξη ενός κειμένου που θα εκφωνηθεί στην εκδήλωση. Σ' αυτό να αναφέρετε τις αιτίες για τις οποίες πολλοί νέοι σήμερα έχουν απομακρυνθεί από την παράδοση και να προτείνετε τρόπους επανασύνδεσής τους με αυτήν (500-600 λέξεις).

Μονάδες 50

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Στο απόσπασμα ο Σεφέρης αναφέρεται στην παράδοση. Η ελληνική παράδοση πάντα δεχόταν ξένες επιδράσεις και επηρεαζόταν από κάθε είδους αλλαγές. Μπροστά σ' αυτά, αφενός αναρωτιέται για το αν κινδυνεύει η εθνική αυτοσυνειδησία, αφετέρου δείχνει εμπιστοσύνη στους Έλληνες, βασιζόμενος στις προσωπικές του εμπειρίες, που καταδεικνύουν την αναγκαιότητα της παράδοσης. Η παράδοση λειτουργεί συνεκτικά και ενθαρρυντικά, κρατά τον άνθρωπο κοντά στις ρίζες του. Βέβαια, αναγνωρίζει πως κάποιοι αμφισβητούν την παράδοση και τη θεωρούν αποκομμένη από τα βιώματα και τις απαιτήσεις του σήμερα. Θεωρεί, όμως, ο Σεφέρης πως οι απόψεις αυτές έχουν διαμορφωθεί βεβιασμένα, γιατί αν η παράδοση χαθεί, ο άνθρωπος θα υποστεί συντριβή του ψυχικού του κόσμου.

B1. Δημιουργήσαμε μια κοινωνία με «ατέρμονα» ψεγάδια λόγω της υπερτροφικής ανάπτυξης του τεχνικού πολιτισμού που σταδιακά οδήγησε στην ατροφία του πνευματικού. Ο άνθρωπος έγινε προοδόπληκτος και «αρνητής» της παράδοσής του. Μέσα στη δίνη των γεγονότων αναζητά την παράδοση σε εξωγενείς καταστάσεις, μην κατανοώντας ότι αξίζει να συντηρηθεί ως ελληνικό ό,τι ενυπάρχει χαραγμένο μέσα μας, ό,τι μας κληροδότησαν οι πρόγονοί μας με αιώνες κόπων και αγώνων. Υπάρχει η προσδοκία ότι οι σύγχρονοι Έλληνες θα συνειδητοποιήσουν την αξία της παράδοσης, θα βασιστούν στα επιτεύγματα του χθες, διατηρώντας αναλλοίωτες τις αξίες του μέτρου και του ανθρωπισμού, αγγίζοντας την αληθινή ευδαιμονία.

B2 α) Δύο παραδείγματα του προσωπικού – βιοματικού χαρακτήρα του δοκιμίου είναι:

- «Και η προσωπική μου εμπειρία μου δείχνει πως το πράγμα που με βοήθησε...στο ρυθμό τους, στη δροσιά τους».
(βιοματικό στοιχείο)

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2008

- «Μου έδωσε τη δύναμη να κρατηθούν ανάμεσα στους χαλασμούς που ήταν της μοίρας μου να ιδώ». (προσωπικό στοιχείο)

[Οι μαθητές θα μπορούσαν να ξεκινήσουν την απάντησή τους επισημαίνοντας ότι στα στοχαστικά δοκίμια η σκέψη του συγγραφέα ξεδιπλώνεται συνειρμικά και πλανάται ελεύθερα στο χώρο των ιδεών, γι' αυτό ο λόγος είναι συχνά προσωπικός – βιωματικός και το ύφος εξομολογητικό.]

β) Τρία παραδείγματα μεταφορικής λειτουργίας της γλώσσας είναι τα εξής:

- «Δε μένω τυφλός στα ψεγάδια μας.»
- «Δεν είμαι... ένα άγερο στ' αλώνι.»
- «Ο άνθρωπος έχει ρίζες, κι όταν τις κόψουν πονεί.»

[Οι μαθητές θα μπορούσαν να συμπληρώσουν ότι με το μεταφορικό λόγο ο συγγραφέας καταθέτει τις σκέψεις του πιο παραστατικά. Αντίστοιχα, ο δέκτης με περισσότερο ενδιαφέρον παρακολουθεί την προβληματική του συγγραφέα.]

B3

- Οι **εφευρέσεις** απάλλαξαν τον άνθρωπο από το μυϊκό μόχθο αλλά παράλληλα κατέστησαν τη ζωή του πιο σύνθετη.
- Ο συγκερασμός **εμπειρίας** και ανθρωπιστικής παιδείας μπορεί να συμβάλει στην ορθή χρήση των επιτευγμάτων του τεχνικού πολιτισμού.
- Ο σύγχρονος άνθρωπος **αμφιταλαντεύεται** ανάμεσα στα επιτεύγματα του ηθικοπνευματικού και υλικοτεχνικού πολιτισμού.
- Το στείρο **τεχνοκρατικό** πνεύμα έχει οδηγήσει σε υπερτροφική

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2008
ανάπτυξη του τεχνικού πολιτισμού και στην ατροφία του πνευματικού.

- Ο σύγχρονος άνθρωπος βιώνει συχνά συναισθήματα **πανικού** λόγω των γρήγορων ρυθμών ζωής στα «υδροκέφαλα» αστικά κέντρα που ζει.

- B4.** - σταυροδρόμι: (β' συνθετικό: δρόμος), παράγωγο: παράδρομος
- αποκαλυπτικές: (β' συνθετικό: καλύπτω), παράγωγο: ανακάλυψη
 - βιολογικά: (β' συνθετικό: λέγω), παράγωγο: εύλογο
 - παράδοση: (β' συνθετικό: δίνω), παράγωγο: δοσοληψία
 - υπόδικη: (β' συνθετικό: δίκη), παράγωγο: φυγόδικος

Γ. ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΘΕΜΑΤΟΣ

Επικοινωνιακό πλαίσιο: Προσχεδιασμένος προφορικός λόγος

Περίσταση: Εκδήλωση στο Δήμο με θέμα την παράδοση

Δεδομένα του θέματος:

- 1) Οι νέοι έχουν απομακρυνθεί από την παράδοση
- 2) Χρειάζεται επανασύνδεση των νέων με την παράδοση

Ζητούμενα του θέματος:

- 1) Γιατί οι νέοι έχουν απομακρυνθεί από την παράδοση; (ανάπτυξη με αιτιολόγηση).
- 2) Με ποιους τρόπους θα μπορούσαν οι νέοι να επανασυνδεθούν με την παράδοση; (ανάπτυξη με παραδείγματα).

ΑΝΑΛΥΣΗ ΘΕΜΑΤΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ:

Κυρίες και Κύριοι,

Όπως γνωρίζετε, το θέμα της σημερινής εκδήλωσης είναι η παράδοση. Με τη σειρά μου κι εγώ, ως εκπρόσωπος της μαθητικής κοινότητας, θα ήθελα να τοποθετηθώ στο θέμα της παράδοσης που είναι ζωτικής σημασίας για κάθε λαό. Φαίνεται, όμως, πως εμείς οι νέοι ακόμη δεν έχουμε αντιληφθεί την αξία της παράδοσης. Καθημερινά παραδείγματα επιβεβαιώνουν ότι η νέα γενιά έχει αποκοπεί από τις ρίζες της. Η άκριτη εισροή ξένων λέξεων, η υιοθέτηση ξενόφερτων μοντέλων ζωής, η λήθη των ηθών και των εθίμων καταμαρτυρούν τη «χαλαρή» στάση των νέων απέναντι στην παράδοση. Με την παρούσα εισήγηση στοχεύω αφενός να εξηγήσω γιατί οι νέοι απαξιώνουν τόσο το παρελθόν, αλλά και να προτείνω τρόπους, ώστε η νεολαία να επανασυνδεθεί γόνιμα με τις ρίζες της.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ:

ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ 1^ο: ΑΙΤΙΕΣ ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ.

- Οι νέοι χαρακτηρίζονται από στείρα αμφισβήτηση, αντιδραστικότητα έως και μηδενισμό. Είναι απόλυτοι και ευέξαπτοι και οδηγούνται συχνά σε αυθαίρετες κρίσεις ως προς την παράδοση, πιστεύοντας ότι η παράδοση είναι μόνο «απαρχαιωμένες ιδέες» που στέκονται τροχοπέδη στην πρόοδο τους.

- Ο νέος χαρακτηρίζεται συχνά από χαμηλό πνευματικό επίπεδο, από έλλειψη καλλιέργειας, από αδιαφορία, ανωριμότητα, ανασφάλειες και ατομικισμό. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την κρίση της κοινωνικής συνείδησης.

- Οι νέοι λατρεύουν την τεχνολογία και ό,τι αυτή υπαγορεύει. Η τεχνολογική επανάσταση οδήγησε με μια σύνθετη μορφή κοινωνιών που χαρακτηρίζεται από στείρο τεχνοκρατικό πνεύμα και αυστηρό

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2008

τρόπο κρίσης της παράδοσης με αποτέλεσμα να απομακρύνει τον άνθρωπο από αυτήν.

- Οι έλλειψη κρατικής μέριμνας, ο διαβρωτικός ρόλος των δυο καθοριστικών φορέων αγωγής της εκπαίδευσης και της οικογένειας δεν δίνει την σωστά εφόδια στο νέο ώστε να σέβεται το παρελθόν και τον πολιτισμό του.

- Ο υλικός ευδαιμονισμός, ο υπερκαταναλωτισμός, η θεοποίηση του χρήματος και η διαφημιστική πολιορκία, η συνθετότητα και πολυπλοκότητα των κοινωνιών. Οι γρήγοροι ρυθμοί εκτύλιξης γεγονότων και αλλαγών σε συγκερασμό με τον βιομηχανοποιημένο τρόπο ζωής, την αστικοποίηση και την απομάκρυνση του ανθρώπου από τη φύση έχουν μετατρέψει τους νέους χωρίς αυθυπαρξία, με «εκφυλισμένους» πνευματικούς ορίζοντες και δούλους της ύλης.

ΖΗΤΟΥΜΕΝΟ 2^ο: ΤΡΟΠΟΙ ΕΠΑΝΑΣΥΝΔΕΣΗΣ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ

- Καταλυτικός είναι ο ρόλος της εκπαίδευσης για την εξοικείωση των νέων με την παράδοση. Μαθήματα όπως η ιστορία, η νεοελληνική γλώσσα και λογοτεχνία πρέπει να διδάσκονται με βιωματικότερο τρόπο. Να μην αντιμετωπίζονται από την καθαρά χρησιμοθηρική και βαθμοθηρική τους πλευρά.

- Αλλά και η οικογένεια μπορεί να καλλιεργήσει στα νεαρά μέλη της την αγάπη και το σεβασμό προς την παράδοση. Με επισκέψεις με μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία οι νέοι μπορούν να αναπτύξουν γόνιμη επαφή με τις ρίζες του.

→ Οι φορείς κοινωνικοποίησης στο σύνολό τους μπορούν να γεφυρώσουν το χάσμα ανάμεσα στον νέο και την παράδοσή του.

- Από 'κει και ύστερα μεγάλο βάρος φέρει και η πολιτεία.

ΘΕΜΑΤΑ ΚΑΙ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ 2008

Συγκεκριμένα, το Υπουργείο Πολιτισμού:

α. Επιβάλλεται να χρηματοδοτήσει την ανακαίνιση των παλαιών μουσείων και την ανέγερση νέων που θα στεγάσουν τα επιτεύγματα της παράδοσης. Ιδιαίτερα τονίζουμε ότι στα Μουσεία πρέπει να διευρυνθεί η χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών. Με τέτοιου είδους αλλαγές οι νέοι θα έρθουν κοντά στην παράδοση.

β. Πρέπει να ενισχύσει την εγχώρια πολιτιστική παραγωγή, ώστε να αναδειχθεί τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό. Η παράδοση κινδυνεύει από την ολοένα επιταχυνόμενη παγκοσμιοποίηση και χρειάζεται η ενίσχυση της παράδοσης για να αντέξει στον πολιτιστικό επεκτατισμό που ασκούν τα ισχυρά κράτη σε μικρότερα, όπως η Ελλάδα.

γ. Στο εσωτερικό της χώρας μπορεί να επεκτείνει τη διεξαγωγή πολιτιστικών εκδηλώσεων καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, όχι μόνο κατά τους θερινούς μήνες.

→ Γενικότερα, κάθε προσπάθεια επανασύνδεσης με την παράδοση πρέπει να διαπνέεται από την αντίληψη ότι η παράδοση δεν είναι κάτι νεκρό . Είναι ζωντανός οργανισμός που επιβιώνοντας ή και αναβιώνοντας συντηρείται στο παρόν προσφέροντάς μας αυτογνωσία και εθνική υπόσταση.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ:

Η φύση του νέου είναι τέτοια, που αμφισβητεί καθετί κατεστημένο, καθετί προερχόμενο από το χθες. Νιώθει πως τίποτα δεν τον συνδέει με το παρελθόν, γιατί οι μνήμες του από το χθες είναι μηδαμινές, ενώ το άπλετο φάσμα του μέλλοντος αποτελεί γι' αυτόν πρόκληση. Σαφώς και η πρόοδος στηρίζεται σ' αυτό το έμφυτο γνώρισμα του νέου. Από την άλλη, βέβαια, αν ο άνθρωπος αποκοπεί από το παρελθόν του, είναι σαν να κόβεται από τις ρίζες του, χάνει την εθνική του αυτοσυνειδησία, αποπροσανατολίζεται και χάνει τους στόχους του για τα μέλλον.

Σας ευχαριστώ για το χρόνο και την προσοχή σας.

[ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ : ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ Μ. – ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΥΡΟΥ Ι.]